

KOLHOZOSÍTÁS MEZŐKASZONYBAN

CSILLAG24

TARTALOM

Bevezetés: A szovjetrendszer kiépítése.....	2
I. Fejezet: 1. 1 Kárpátalja a második világháború után.....	2
1. 2 A kolhozrendszer bevezetése Kárpátalján.....	3
II. Fejezet: A Mezőkaszonyi Engelsz kolhoz	8
2. 1 Mezőkaszonyi kolhoz megalakulása	8
2. 2 A kolhozélet emlékezete a helyi lakosság körében.....	15
Felhasznált irodalomjegyzék.....	18
Függelék.....	20

I. FEJEZET

A SZOVJET RENDSZER KIÉPÍTÉSE KÁRPÁTALJÁN

1.1 Kárpátalja a második világháború után

1944 októberében a hadicselekmények elérték a Magyar Királyság területét, vidékünk a trianon utáni revízió során visszaszerzett terület volt.¹ 1944. szeptember 27-én Ungvártól mintegy 250 km-re a Tatár – hágónál betört a szovjet hadsereg.² Kárpátalja két-három hetes megtorpanásra kényszerítette a Vörös Hadsereget, de október 20. –a táján megkezdődött a honvédség visszavonulása. Rahó október 16-án, Volóc 18-án, Ökörmező és Técső 22-én, Huszt és Nagyszőlős 24-én, Beregszász, Munkács, Nagyberezna 26-án került szovjet kézre.³

A Vörös Hadsereg 1944. október 27-én elfoglalta Ungvárt. Ungvár bekebelezése után gyakorlatilag megtörtént a vidék teljes szovjet katonai megszállása. Ez alól csak Csap volt kivétel, amelyet a magyar honvédség november 29-ig védett.

November 13-án a 4. ukrán front parancsot adott ki arról, hogy a Kárpátalján élő 18-50 év közötti német és magyar nemzetiségű férfiaknak jelentkezniük kell a legközelebbi szovjet katonaságon.⁴ A mit sem sejtő embereket háromnapos munka ürügyén hívták be. Az NKVD és SZMERS géppisztolyosai a korábbi partizánok segítségével hozzáláttak a férfiak összegyűjtéséhez.⁵ A szovjethatóságok a háromnapos „kicsi munkát”, a „málenkij robot”-ot hadifogságra változtatták. A magyar férfiak első gyalogos menete 1944. november 18-án indult a szolyvai gyűjtőtáborba.⁶

A II. világháború idején, amikor a szovjet hadsereg elérte Kárpátalját egy minőségében új élet kezdődött e vidéken. 1944. november 19-én megalapították a Kárpát-Ukrajna-i Kommunista Pártot, a terület neve Zakarpatszka Ukrajna lett, az-az Kárpátontúli Ukrajna. Ezt a kifejezést Kárpátaljára először az 1944. október 31.-ei ülésen használták.⁷

¹ NEIDERHAUSER Emil: Kelet- Európa története. Budapest, 2001. 267. o.

² BOTLIK József: Egestas Subcarpathica Adalékok az Északkeleti-felvidék és Kárpátalja XIX-XX. Századi történetéhez. Budapest, Hatodik Síp alapítvány, 2000. 138. o.(a továbbiakban: BOTLIK 2000)

³ MÓRICZ Kálmán: Kárpátalja sorsfordulói. Budapest, 2001. 123. o.(a továbbiakban: MÓRICZ 2001)

⁴: BOTLIK 2000, 138.o.

⁵ MÓRICZ 2001, 127.o.

⁶ BOTLIK 2000, 138.o

⁷ VEHES Mikola, MOLNÁR D. István, MOLNÁR József, OSZTAPEC Jurij, OFICINSZKIJ Román, TOKAR Marian, FEDINEC Csilla, CSERNICKÓ István: Kárpátalja évszámokban 1867-2010. Ukrán-magyar kétnyelvű kiadvány, Ungvár, Hoverla Kiadó, 2011. 118. o.

A párt határozatot fogadott el Kárpátalja egyesítéséről Szovjet-Ukrajnával. Erre a sorsdöntő eseményre 1944. november 26-án a munkácsi városi moziban került sor. A rövid idő alatt megszervezett kárpátaljai népi bizottságok 663 küldötte az NKVD fegyveres alakulatai jelenlétében aláírták a „Kárpátontúli Ukrajna újraegyesülését” Szovjet- Ukrajnával.

A szovjetek hatalmas harcok árán győztesként kerültek ki, az általuk Nagy Honvédő névvel illetett II. világháborúból. A szocializmus megerősödött, csak hogy a Szovjetuniónak hatalmas veszteségekkel kellett szembenéznie a háború befejeztével.⁸ Az itt élő magyar lakosság előtt két lehetséges út állt: Csehszlovákiához vagy a Szovjetunióhoz csatlakozni. Egy dolog viszont biztos volt, mindkét esetben kisebbségi lét vár rájuk.

1945. június 29-én hosszas tárgyalások után Moszkvában a Szovjetunió és Csehszlovákia megkötötte azt a szerződést, melynek értelmében Kárpátalja kivált a Csehszlovák államból. 1945 januárjában a csehszlovák kormány delegátusa elhagyta Kárpátalja területét és Kassára tették át székhelyüket. Ezzel eldőlt vidékünk további sorsa.⁹ Kárpátalja magyarsága szinte semmit sem tudott ezekről a fejleményekről.¹⁰

A hatalmas ország újjáépítéshez a bűnösnek bélyegzett népek ingyenmunkáját használták fel, amelynek célja megfélemlítésük és részbeni megsemmisítésük volt. Szovjet mintára a kárpátaljai falvakban is elkobozták a tehetősebb kis- és nagybirtokosok földjeit, azonban a földtulajdon rendezését a későbbiekben a kolhozosítás jelentette. 1947-ben kezdetét vette ezeken a területeken az ún. kollektivizálás.¹¹

1.2 A kolhozrendszer bevezetése Kárpátalján

A szovjet időszakot megelőzően Kárpátalja tipikus agrárjellegű és nyersanyagellátó vidék volt. A kárpátaljai falu a szovjet korszak kezdetén jelentős átalakuláson ment keresztül. A kommunista irányítás a haladás eszközének tartotta a kollektivizálást. Ezen keresztül akarták elérni a falusi lakosság kulturális és anyagi felemelkedését. A falvak két gyökeres fordulatot éltek meg: 1944-45-ben végrehajtott agrárreformot, majd a hatalom 1945 januárjában átalakította a földbirtok viszonyokat. Az 1944-45-ös földreform még kelet – európai mintát követett.¹² A földosztás keretein belül 54 500 földnélküli paraszt kapott 52, 7 ezer hektár földet, hogy szabadon gazdálkodjanak rajta. Csak hogy egyes esetekben a fennálló

⁸ ILJIN, G.F.- KISZELOV, SZ. V.: Világtörténet 1945-1949. Kossuth Könyvkiadó, 1984. 14-15 o.

⁹ DUPKA György: Kárpátalja magyarsága. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest, 2000. 29. o.

¹⁰ CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. Ungvár, PoliPrint Kiadó, 2004. 181. o. (a továbbiakban: CSANÁDI 2004)

¹¹ U.o. 433.o.

¹² FEDINEC Csilla –VEHES Mikola: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Ungvár, Argentum Kiadó, 2010. 275.o.(a továbbiakban: FEDINEC–VEHES 2010)

hatalom a magyar lakosságot kihagyta a földosztásból, vagy alig juttattak számukra valamit. Salánk, Nagyberég, Beregújfalu földjeit a ruszin lakosság köreiben osztották szét.¹³

1946-ban az Ukrajnai Miniszteri Tanács határozata szerint a kárpátaljai parasztnak adtak át 15,8 ezer hektár egyházi földet.¹⁴ A következő években azonban végrehajtották a szovjet kolhoz- szovhoz alapján a mezőgazdaság átszervezését.

Az 1946-1950 közötti időszakot két további szakaszra oszthatjuk fel: 1946-1948- ban, amikor is kezdetét vette a kollektivizálás, 1949-1950- ben pedig a mezőgazdasági termelés teljes mértékben szovjet mintára alakult át.

A második világháború okozta károkból Kárpátalja nehezen tudott talpra állni, az államtól kért segítséget. 1945 tavaszán a kért segítség megérkezett. 37, 6 ezer mázsa gabonát kapott, melyet 59, 7 ezer parasztgazda közt osztottak szét. Az élelemhiány pótlására 96 ezer mázsa búza érkezett, ebből 32 ezer ingyenesen.¹⁵

Az 1945-ös földreform záróaktusa a magántulajdon megszüntetése volt. 1945. december 15-én kelt dekrétummal bevezették a „föld államosítására vonatkozó szovjet törvények”-et. Ennek értelmében a termőtalaj, a vizek, az erdők állami tulajdonba kerültek. Ez volt a kiindulási pontja a kollektivizálás megkezdésének.¹⁶ Államosították az üzleteket, készleteiket elkobozták. Ugyanez a sors várt a szabó, asztalos és a fodrászüzletekre is.¹⁷

A mezőgazdaság „szocialista átalakítása” az erőszakos kolhozosítás mind gazdaságilag, mind erkölcsileg tönkre tette a falvak népét. Nemcsak szántóföldjét, szekerét, állatait vették el, de még saját telkét vagy házát sem mondhatta többé magáénak. Azon keveseket, akik még saját földjükön gazdálkodtak, ún. kulákperekkel, koncepciók ítéletekkel jutatták börtönbe.¹⁸

1946 márciusában Kárpátalján megalakult az első kolhoz, a szovjet típusú mezőgazdasági szövetkezet: a Hruscsov Kolhoz az Ungvári járási Eszenyben és a Dimitrov Kolhoz, amely tulajdonképpen bolgárkertészeti volt. Ezt a Munkácshoz csatolt Oroszvégen élő bolgárok alapították.¹⁹ Az Eszenyi Hruscsov Kolhoz mezőgazdasági eszközökkel való felszereltsége még szegényes volt.²⁰

¹³ U.o. 275.o.

¹⁴ ОЛІШИЙ, А. В.: Історія Закарпаття. Мукачево. Карпатська вежа. 2009. 224 . с. н.

¹⁵ FEDINEC –VEHES 2010, 274.-275. o.

¹⁶ U.o. 276.o.

¹⁷ CSANÁDI 2004, 181.o.

¹⁸ MÓRICZ 2001, 142. o.

¹⁹ FEDINEC Csilla –VEHES Mikola, 2010, 277.o.

²⁰ BÁRDI Nándor- FEDINEC Csilla – SZARKA László: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Budapest, 2008. 240.o.

1946. január 22-én létrehozták a beregszászi körzetet Beregszász központtal. Megalakultak a körzeti és hatalmi szervek.²¹ 1946 tavaszán megalakultak a mezei munkálatok elvégzésére az első földműves társulatok. A mezőgazdaság átalakítása a korábbi szovjet gyakorlatnak megfelelően zajlott. Kuláknak minősítettek több ezer középparasztot, ezeket családjukkal együtt gulág táborokba kényszerítették.²²

1946-tól kezdődően a kárpátaljai lapokban egyre gyakrabban jelentek meg a kolhozrendszer dicsőítő írások.²³ 1946. júliusában a beregszászi járás községeiben földművelési egyesületeket hoztak létre. Ezek célja segíteni a kisgazdáknak, hogy közös gépállományt működtessenek, javítsák a legelőket. A későbbiekben azonban ezek az egyesületek a tanácsok kezében a termény – és hús beszolgáltatási kötelezettségek eszközeivé váltak, később pedig nagy szerepet játszottak a kolhozok megalakításában.²⁴

1947 tavaszán a földművesek hozzá kezdtek a vetéshez. Akkor még nem tudták, hogy nem ők, hanem az állam fog földjeiken aratni.²⁵ 1947. március 20-én adta hírül a beregszászi járási lap, hogy öt nappal korábban, tehát március 15-én, Nagyberegen megalakult az első kolhoz.

1947 júniusában jelent meg az USZSZK Minisztertanácsának rendelete a kötelező tejbeszolgáltatásról. 2 hektár síkvidéki területről 90, a hegyvidéken 60 liter tejet kellett beszolgáltatni. A termőföld nagyságának növekedésével arányosan nőtt a beszolgáltatandó tej mennyisége. A 15 hektárt meghaladó földterületen gazdálkodók például síkvidéken már 300, hegyvidéken 220 liter tejet voltak kötelesek beszolgáltatni. Függetlenül attól, tartottak-e teheneket vagy sem. 1 liter tejért mindössze 25 kopeket fizetett az állam. Egy kg vajért 6 rubelt, vagyis értékük töredékét. A beszolgáltatást elmulasztókat szigorúan büntették.

Rendelet jelent meg arról is, hogy a terménybeszolgáltatás teljesítéséig tilos a gabona, a liszt, a kenyér árusítása vagy más termékekre való elcserélése. A vétkeket 300 rubeles pénzbírsággal sújtották, a „törvénytelenül” eladott termékeket elkobozták.

Az 1940-es évek végén Kárpátalja- szerte falugyűléseken hirdették, hogy mindenkinek be kell lépnie a kolhozba. 1949 márciusában a falugyűléseken hivatalosan bejelentették, hogy hamarosan megvalósul a teljes körű kollektivizálás.²⁶

1948 második felében egyre nagyobb mértéket öltött a kolhozok létrehozására irányuló propagandamunka. Augusztusban már 20 kollektív gazdaság volt a beregszászi

²¹ CSANÁDI György, 2004. 181.o.

²² BOTLIK 2000, 288. o.

²³ CSANÁDI 2004. 192.o.

²⁴ U.o 194 o.

²⁵ U.o.195.o.

²⁶ FEDINEC –VEHES 2010, 279.o.

járásban.²⁷ A kollektivizálás felgyorsításának hathatós eszköze volt a párt és az állami agitáció, amelyet elsősorban a rádió és a sajtó közvetített. Nem takarékoskodtak a pénzzel annak érdekében, hogy a legeldugottabb faluba is eljusson „a kolhoz és a szovhoz szakirodalom”, valamint a filmhíradó a szocializmus előnyeiről.²⁸

Kárpátalján 1948-ban 27-ről 188-ra, egy év múlva 478-ra nőtt a „szabványos” kolhozok száma.²⁹ 1948-ban befejeződött a beregszászi járásban a kollektivizáció, amely során 52 kolhoz alakult.³⁰ 1950 elejére a megyében 532 kolhoz jött létre, melyek magukba olvasztották a falusi gazdaságok 82%-át, a szántóföldek 84%-át. 1949-ben a kárpátaljai mezőgazdasági dolgozók között már tizenkilenc munkahős volt, százkilencvenhárom pedig valamilyen kitüntetésben részesült.³¹ A kolhozisták munkabére a nyilvántartott napoktól, a munkanap hosszúsága pedig az adott munkától függött.³²

1950. március 30. után újabb változások következtek be. Moszkvában a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága határozatot hozott „a kiskolhozok összevonásáról és a pártszervezetek ezzel kapcsolatos feladatairól”. Ez a Szovjetunió teljes területén egyidőben ment végbe. Kárpátalján az 557 kolhozból 294 lett.³³ A beregszászi járásban a kolhozok összevonására 1951-ben került sor. A járás 52 kolhozából 1951 márciusára 24 gazdaság maradt.³⁴ 1953 végére a területen a kolhozok száma 263-ra csökkent, amiből 200 összevonással jött létre. Később újabb összevonásra került sor, ennek eredményeként 1968. évre a megyében 168 kolhoz és 16 állami gazdaság működött.³⁵

²⁷ CSANÁDI 2004. 203.o.

²⁸ , FEDINEC –VEHES 2010, 277.o.

²⁹ BÁRDI Nándor- FEDINEC Csilla – SZARKA László: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században, Budapest , 2008. 240.o.

³⁰ CSANÁDI 2004. 204.o.

³¹ U.o. 277.o.

³² U.o. 280.o.

³³ U.o. 278.o.

³⁴ CSANÁDI 2004, 208.o.

³⁵ BÁRDI Nándor- FEDINEC Csilla – SZARKA László: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században, Budapest , 2008. 240.o.

II. FEJEZET

A kaszonyi Engelsz kolhoz

2. 1 Kaszonyi kolhoz megalakulása

Az elkövetkezett változások az egykori mezővárost is érintették, amelynek értelmében Mezőkaszonyban egy újszerű, addig idegen gazdasági formát kíséreltek meg bevezetni. Az 1944. év történetéhez hozzátartozik, hogy még nyáron 714 zsidó nemzetiségű, ám magyar anyanyelvű kaszonyi lakost deportáltak és szállítottak koncentrációs lágerrekbe. Amikor a kaszonyiak azt hitték, hogy a borzalmaknak vége, mivel a front áthaladt, a sztálinista szovjet politika elszenvedői lettek. A „háromnapos” munkára elhurcolt kaszonyi magyar férfiból 68 sosem tért haza, a hazatértek közül sokan súlyosan megbetegedtek. Másrészt sok helyi lakos őszintén örült annak, hogy az új hatalom által az 1945-ben szétosztott 965 hektár uradalmi eredetű föld és szőlőparcella révén földtulajdonhoz jutott. 1946-ban a kolhozgazdaságok megalakulását szorgalmazó csoport jött létre.³⁶

A kolhoz gazdaságban elsőként 4 komszomol írta alá a belépési nyilatkozatot. A komszomol kolhozkezdeményező csoport aktív munkájának köszönhetően egyre több ember jelentkezett a kolhozba önként. A kezdeményező csoportnak 10 hektár földet adtak át, melyre kapás növényeket kívántak vetni. A komszomolok lelkes tagjai kívántak lenni az ősszel (1948) alakuló kolhoznak.³⁷ 1948-ban a faluba Beregszászból aktivisták érkeztek, akik ez év júliusában gyűlést szerveztek, amely során megalakult az Engelsz Kolhoz. Az aktivisták Petneházy István állítása szerint minden jóval kecsegtették a falu lakosait. A mézesmadzag politikát a falu lakosságának jelentős része elhitte, bizakodva várta a kolhozgazdaság megalakulását. Persze, akadtak olyan személyek, akiket nem lehet befolyásolni, és nem írták alá a nyilatkozatot, őket egyesével hívták be a helyi község házára.³⁸

A Vörös Zászlóban (Beregszászi járási lap) Lebovics Károly Komzomol esküvő című cikkében így fogalmaz: „- Azért vagyok olyan boldog – folytatja és a szeme könnyektől lesz fátyolos –, mert elértem gyermekkori álmomat. Saját kis földem van, amit művelhetek. A kapitalisták egyebet sem tettek, csak ígérgették a földet, de a Szovjetállam meg is adta nekünk és megszűnt az a világ, amikor a mi számunkra nem volt más lehetőség, mint a más földjét művelni, robotolni másnak”.³⁹ Persze, nem szabad szem elől téveszteni azt a tényt, hogy a korabeli sajtó teljes mértékben a kommunista hatalom szócsöve volt. Az erőszakos

³⁶ PETNEHÁZY István: „Kata Asszony” hajdani mezővárosában, Kárpátalja, 1993. október 31., 3. o.

³⁷ LÉBOVICS Károly: A komzomolok megkezdtek a kezdeményező csoport földjén a munkát, Vörös Zászló, 1948 április 22., 2.o.

³⁸ Adatközlő: Petneházy István egykori villamos mérnök, szíves közlése alapján (született 1932-ben)

³⁹ LÉBOVICS Károly: Komzomol esküvő, Vörös Zászló 1946 május 23., 2. o.

kollektivizálás nem váratott sokat magára. 1948-49 telén megalakult az Engelsz Kolhoz a gazdáktól elvett szőlőhegy terméséből.⁴⁰

1948-ban a Vörös Zászló június 29-i számában már beszámol arról, hogy Kaszonyban létrejött az Engelsz Frigyesről elnevezett kolhoz. Június 24-én 53 család tagjai jelentek meg a falusi Szovjet helyiségében, a kolhozalakuló gyűlésén. Itt közösen megválasztották a kolhoz első elnökévé Kovács Lajost.⁴¹ Kovács Lajos 1954-ig volt az Engelsz kolhoz elnöke. Leváltását követően nem neveztek ki felsőbb hatalmi utasításra mezőkaszonyi lakost a helyi termelőszövetkezet élére.

A községi tanács határozata szerint a kolhoz 159 hektár földet kapott, amelyből 21 hektár szőlő volt. 1948. december 16-i ülésszékén, melyen 700 kolhozista volt jelen, elfogadták a kolhoz törvényeit. A kolhozosítás 1949 elején fejeződött be. A kolhoz tulajdonában volt 623 hektár szántóföld, 148 hektár szőlő és gyümölcsös, 96 hektár kaszáló, 72 hektár háztáji föld. A jószágállományt ekkor 13 tehén, 60 disznó, 50 bárány, 60 ló tette ki.⁴²

Mint a Szovjetunióban mindenhol itt is voltak kuláknak nyilvánított egyének. Petneházy István visszaemlékezései alapján, kuláknak nyilvánították Mezőkaszonyban Nagy Józsefet és Keresztúri Bélát. Keresztúri Bélát, a kolhoz megalakulása után nem sokkal helyettes kolhoznökké tették meg, mivel azelőtt sok földön gazdálkodott. Később ezt visszavonták, földjeitől megfosztották. Kulákadóra ítélte a hatalom, csak hogy ezt nem tudta fizetni, ezért kuláktáborba vitték.⁴³ Kulák szabotázsról számol be a Vörös Zászló, amely szerint Nagy Erzsébet, Hutkai Lajos és Nagy Mária szabotálják az állami húsbeszolgáltatást.⁴⁴ A pozitívumok közül megemlíthetjük, hogy 1949 – ben megnyílt a kolhoz bölcsődéje, ami lehetővé tette a nők munkavállalását.⁴⁵

Röviddel az Engelsz Kolhoz megalakulása után a Vörös Zászló, Az Engelsz kolhoz teljesítette állami terménybeszolgáltatási tervét című cikkében a következő jelent meg: "A kolhoz mára 104 százalékkal teljesítette állami gabonabeszolgáltatási tervét."⁴⁶ 1950-ben az Engelsz Kolhozhhoz a gazdaságok egyesítése eredményeképpen csatlakozott a szomszédos Zápszony közös gazdasága.⁴⁷ Az Engelsz kolhoz rövid időn belül Kárpátalja egyik élenjáró,

⁴⁰ PETNEHÁZY István: „Kata Asszony” hajdani mezővárosában, Kárpátalja, 1993. október 31, 3. o.

⁴¹ Koszinóban megalakult az Engelsz kolhoz, Vörös Zászló. 1948. június 29., 2. o.

⁴² ТРОНЬКО, П. Т., БАЖАН, М. Т. : Історія міст і сіл УРСР. Київ, 1969. 159-ю с.н. (a továbbiakban: ТРОНЬКО-БАЖАН, 1969)

⁴³ Adatközlő: Petneházy István

⁴⁴ Koszinóban megalakult az Engelsz kolhoz, Vörös Zászló. 1948. június 29., 2. o.

⁴⁵ ТРОНЬКО- БАЖАН, 1969, c. 160

⁴⁶ Az Engelsz kolhoz teljesítette állami terménybeszolgáltatási tervét, Vörös Zászló., 1950. július 13., 3. o.

⁴⁷ ТРОНЬКО- БАЖАН, 1969, c.160.

„milliomos” gazdasága lett: neve felkerült az akkor még össz-szövetséginek nevezett moszkvai mezőgazdasági kiállítás dicsérő táblájára.⁴⁸ A kaszonyi Szilpóhoz (falusi fogyasztási szövetkezet; ukránul: сільке споживче товариство) tartozó kereskedelmi üzletek köztársasági viszonylatban is az első között álltak.⁴⁹ A Sok ezer rubel jövedelem című cikk közli, hogy a kolhoz 40 ezer rubel jövedelemre tett szert a kertészetből és 30 mázsa zöldségfélét adott át a Körzeti Fogyasztási Szövetkezetnek.⁵⁰

Több élenjáró dolgozója volt a kaszonyi Engelsz Kolhoznak, például Baksa Magda, aki 1 hektárról 112 tonna szőlőt szüretelt. Kiemelkedő munkájáért megkapta a Szocialista Munka Hőse címet. Baráth János mezőkaszonyi lakos megkapta a Vörös Zászló Rendjelet a kimagasló szőlőtermesztésért.⁵¹

A sajtó szerint is a kárpátaljai terület szőlészetének mind a mennyiséget, mind a minőséget tekintve – a berehovói körzet szőlőhegyei tették ki a legfontosabb részét. „Berehovó, Muzsaly, Dobroszillja, Csopivka és Koszinó kimondottan szőlőtermelőhelyek, amelyeknek valóban a bor a kenyerük”.⁵² A szőlő brigádok lelkesedéséről, ügyességéről, és a brigádok közti versengésről folyamatosan értesülhettek a járás lakói.⁵³ A Sztálini Győzelem című sajtóban ezt olvashatjuk: „kolhozunkban a mezőgazdasági termelés egyik főágazatát képezi a szőlészet. Ezért kolhozunk vezetősége egyre nagyobb figyelmet fordít szőlőtermelésünk még magasabb színvonalra, való emelésére. 134 hektár területen termelünk szőlőt. Évről-évre nagyobb eredményeket érünk el a termés hozam fokozása terén. 1950-ben szőlőből 44 mázsa átlagtermést értünk el hektáronként. Ebben az évben 60 mázsa szőlőt takarítottunk be minden hektárról, vagyis az elmúlt évhez viszonyítva hektáronként 16 mázsával fokoztuk a termés hozamot.”⁵⁴

A Vörös Zászlóban beszámolnak arról, hogy a koszinói Engelsz Kolhoz a GTA körzetének egyik legnagyobb és leggazdagabb kolhoza. Gazdagságát azonban jól termő szántóföldje és nagy produktivitású állatállománya mellett jelentős mértékben köszönheti nagy kiterjedésű szőlőjének. Az Engelsz Kolhoz szőlőterülete 130 hektárt tett ki. A kolhoz szőlőjének művelését 4 szőlőtermelő brigád keretében 20 csoport végezte.⁵⁵ Ehhez a nagy

⁴⁸ PETNEHÁZY István: „Kata Asszony” hajdani mezővárosában, Kárpátalja, 1993. október 31., 3. o.

⁴⁹ Klein Mihály: Megtartjuk a vörös zászlót, Vörös Zászló, 1950 október 29., 4. o.

⁵⁰ Sok ezer rubel jövedelem, Vörös Zászló, 1950. július 23., 3. o.

⁵¹ ТРОНЬКО-БАЖАН, 1969, c.161.

⁵² Szőlőtermelésünk fellendítése érdekében fokozandó a munkaharc Vörös Zászló, 1947. június 5., 3. o.

⁵³ HALÁSZ László: Befejezték a szőlő harmadik kapálását. Vörös Zászló, 1950. július 20., 3. o.

⁵⁴ KOVÁCS Lajos: Még magasabb színvonalra emeljük szőlőtermelésünket, Sztálini Győzelem, 1951. december 15., 2. o.

⁵⁵ KOTA János: Szüret előtt: Sztálini Győzelem, 1951. szeptember. 22., 2. o.

hektárnyi szőlőhöz, 8 borpince járul.⁵⁶ A kolhoz jövedelme a szőlészetből elérte a 2 millió 996. 000 rubelt.⁵⁷ A szőlőtermesztésben elért eredményekért a gazdaság ZIM –típusú személygépkocsit kapott ajándékba, s ugyanezekért az eredményekért a faluban többen is megkapták a Szocialista Munka Hőse címet. Nem csoda, hogy a közhangulat általában bizakodó volt: a beregszászi járásban itt nyílt meg az első körzeti kórház, a magyar anyanyelvű középiskolával a diákszálló, kibővült a könyvtár, az üzletek árúválasztéka. A mezőkaszonyi kolhoz munkásainak kimagasló teljesítéséért 350 munkanap után a kolhoz építő csoportja házat épített.⁵⁸ Később azonban a kezdeti lendület alábbhagyott, párhuzamosan a szőlőültetvények leromlásával.⁵⁹

Az 1952 szeptemberében megrendezett mezőgazdasági kiállítás már valóban jelentős eredményekről tudott számot adni, a kolhozok jelentős része milliomos gazdasággá vált. A leggazdagabbak egyike a mezőkaszonyi Engelsz Kolhoz volt a járásban, melynek évi jövedelme meghaladta a 4 millió rubelt. Ezek az eredmények a földművesek, kertészek, szőlészek, állattenyésztők szorgalmas munkájának köszönhető.⁶⁰ A kaszonyi kolhoz nagy létszámú állatállománnyal bírt. Szarvasmarha, juhok, disznók alkották az állatállomány jelentős részét.

Az 1950-es években a szomszédos Zápszony termelőszövetkezetét, amely nehéz anyagi helyzettel küszködött a mezőkaszonyi Engelsz kolhozhoz csatolták. A zápszonyi kolhoz fellendítése érdekében több mezőkaszonyi kolhozmunkás bérét megvonták. A kolhoz beszámoló gyűlésén Kozák András kolhozelnököt a feldühödött munkások számon kérték a történetekért. A munkások elől Kozák az ablakon át menekült.⁶¹ A Vörös Zászló 1957-es évi cikkében azt olvashatjuk, hogy a kaszonyi kolhoz jövedelme az előző évben csak a szőlőből meghaladta a 3 millió rubelt.⁶²

Az Engelsz Kolhozban 1956 –tól rádió- újság jött létre. A rádió központ vezetője Rapaport Sándor és Jerema Ilona. A rádióban beszámoltak a kukorica termesztők, szőlészek sikereiről, az őszi vetés menetéről, a falu életének nevezetesebb eseményeiről. A rádió újság minden héten vasárnap jelent meg.⁶³ 1956 novemberében Vörös Zászló egy bíráló cikket

⁵⁶ U.o.

⁵⁷ Az agrotechnika segítségével, Vörös Zászló, 1951 szeptember 27., 3.o.

⁵⁸ Adatközlő: Petneházy István

⁵⁹ PETNEHÁZY István: „Kata Asszony” hajdani mezővárosában, Kárpátalja, 1993. október 31., 4. o.

⁶⁰ CSANÁDI 2004, 207. o.

⁶¹ Adatközlő: Petneházy István

⁶² SZOBRÁN F: Mihez vezet a felelőtlenség, Vörös Zászló, 1957.május 22., 3.o.

⁶³ BALOG Balázs: Rádió-újság az Engelsz kolhozban Vörös Zászló, 1956. október 17.,4.o.

közölt rádió-újságról. Ugyanebben a cikkben kért segítséget a cikk szerzője Kis B. az újság további működéséhez, továbbá tanácsot egy faliújság létrehozásához.⁶⁴

1956-ban az Engelsz kolhoz lány röplabda csapata a kárpátaljai bajnokságon kimagasló eredményeket ért el. A csapat tagjai: Bauer Borbála, Oláh Ilona, Jerema Anikó, Balla Irén, Dancs Magda, Ormos Mária, Petneházy Mária. A csapat edzője Parászka Emil volt.⁶⁵

1958-ban csatlakozott az Engelsz Kolhozhoz a somi Új Élet Kolhoz, és a Rafajnai Igazság Kolhoz.⁶⁶ Az egyesüléseket más gazdaságokkal, a kolhoz átnevezése kísérte. Az 1949-1976-os években a Kaszonyi Kolhoz az Engelsz nevet viselte. Majd 1976. szeptember 16-án létrejött az Engelsz szőlészeti és kertészeti szovhoz, ami 1989. július 31.-ig állt fent. 1989. augusztus elsején ismételten kolhózzá vált a gazdaság. 1992. szeptember 3.-án az Engelsz Kolhoz megszűnt, és létrejött a Kaszony - Som kft.

2.2 A kolhozélet emlékezete a helyi lakosság körében

A kolhoz meghatározó szereplői voltak maguk a munkások, akik még ma is némi nosztalgiával vagy éppen rosszalóan gondolnak vissza a kollektív gazdaságban töltött időkre. A mezőkaszonyi Kipilla Ilona, arról számolt be, hogy a kolhoz megalakulása során elvették földjüket, szőlőjüket és kötelező tejbeszolgáltatásra kényszerítették szüleiket. A beszolgáltatott tejért cserébe cukrot adott a hatalom.⁶⁷ A szintén kaszonyi Sebestén Erzsébet elmondása szerint mindenüket elvették — állataikat, szerszámaikat, földjüket. Ha nem tettek a beszolgáltatásnak eleget az orosz katonák vették el tőlük, ha szükség volt rá erőszakos eszközökkel.⁶⁸ Ábrány Irén elmondása alapján a szovjet katonák mindent elvettek a falusaiktól, földet, lovat, szerszámot. Az így megszerzett javakból alakult meg a kolhoz.⁶⁹

A beszolgáltatásokat követően létrejött az Engelsz Kolhoz, amely több száz embernek adott munkát. Kipilla Ilona még egészen fiatalon, mindössze 18 évesen ment dolgozni szüleivel az Engelsz Kolhozba, ami egészen nyugdíjba vonulásáig adott munkát számára. Dolgozott a mezőkaszonyi dombokon lévő szőlőültetvényeken, a bulgár kertben, a dohány mezőkön. Munkába állásának első éveiben mezőgazdasági gépek még nem voltak, így kézzel végezték el a mezőgazdasági munkákat.⁷⁰

⁶⁴ Kis. B.: Segítségre van szükségünk. Vörös Zászló, 1956. november 21., 3.o.

⁶⁵ Adatközlő: Petneházy István

⁶⁶ ТРОНЬКО-БАЖАН, 1969, c. 161.

⁶⁷ Adatközlő: Kipilla Ilona egykori dohány munkás szíves közlése alapján (született: 1932-ben)

⁶⁸ Adatközlő: Sebestén Erzsébet egykori szőlőmunkás szíves közlése alapján (született: 1920-ban)

⁶⁹ Adatközlő: Ábrány Irén egykori szőlőmunkás szíves közlése alapján (született: 1941-ben)

⁷⁰ Adatközlő: Kipilla Ilona

A kaszonyi vulkanikus dombok megfelelő talajt biztosítottak a szőlőtermesztéshez. A szőlőmunkások elmondása alapján az általuk „hegynek” nevezett vulkanikus domb tele volt különböző fajtájú szőlővel, mint például pirosgyöngy, fehérgyöngy, bakator, furmint, hárslevelű.⁷¹ A mezőgazdasági munkálatok alatt lévő földek nagy hányadát tették ki a dohány földek. A dohánymunkások munkája reggel 5-kor vette kezdetét, és esetenként este 8-ig is elhúzódott. Feladatkörük közé tartozott a dohány palántázása, kapálása, szedése illetve fűzése. A dohány csomózása után, ami általában újév vagy karácsony környékén történt, a munkások prémiumot kaptak.⁷² A földek jelentős részét a dohányültetvények tették ki a Csonkapapihoz vezető úton, a Sárvirág düllőben, a somihoz vezető úton és a határnál.⁷³

Az 1950-es években államkölsönkötvény megkötésére kötelezték az embereket, ez alól Kaszony sem képezett kivételt. Sebestén Erzsébet elmondása alapján a falu lakosait erőszakkal kényszerítették helyi vezető beosztású egyének a kölcsön felvételére. Őt és családját éjszaka vitték fel a község házára, ahol reggelig tartották, míg csak meg nem kötötték az államkölsönkötvényt.⁷⁴ Petneházy István arról számolt be, hogy ő és családja is rendelkezett államkölsönnel, akaratuk ellenére.⁷⁵

Bodnár Júlia egykori fejőnő egész fiatal mindössze 19 évesen kezdett dolgozni az Engelsz kolhozban. A kolhozban fejőnői állást kapott és nyugdíjba vonulásáig, 1989-ig látta el ezt a munkakört. Munkába állásának első éveiben még kézzel fejték a teheneket, állítása szerint fejőgéppel a kolhoz csak az 1970-es évektől rendelkezett. 13-15 tehenet kellett naponta megfejnie, megetetnie. A nehéz szénával tele kosarak cipelése megterhelő munka volt számára, gyakran férje, Bodnár László, aki szintén a farmon dolgozott, segítette feladata elvégzésében. A fizetése az általa fejt tej után volt megállapítva, így érdekében állt munkáját tisztességgel végeznie.⁷⁶

Követve a Szovjetunióban elfogadott mintát, a munkásokat brigadérosok irányították. Csengeri István, aki 1969-től volt brigadéros a mezőkaszonyi Engelsz kolhozban dohány és zöldségtermesztésért volt felelős. Brigádjába 140-200 ember tartozott és mindegy 1700 hektár földön folytak a munkálatok a vezetése alatt. Volt külön szérű brigád, traktor brigád, farmi munkások, szőlő-, gyümölcs brigádok. Ezeknek volt külön csoportvezetőjük, de a munka

⁷¹ Adatközlő: Sebestén Erzsébet

⁷² Adatközlő: Kipilla Ilona

⁷³ Adatközlő: Tóth Erzsébet egykori dohány munkás szíves közlése alapján (született: 1945)

⁷⁴ Adatközlő: Sebestén Erzsébet

⁷⁵ Adatközlő: Petneházy István

⁷⁶ Adatközlő: Bodnár Júlia egykori fejőnő szíves közlése alapján (született: 1940-ben)

menetét felügyelni, és azt hogy minden agrotechnikailag megfelelő időpontban legyen elvetve, ültetve az a brigadéros felelőssége volt.⁷⁷

A Szovjetunió alatt a besúgó hálózat szinte természetesnek számított, ez a tény a kolhozokat sem kerülte el. Az adatközlők mindegyike elismerte, hogy volt és működött is a besúgóhálózat a kolhozon belül. Sőt mi több tudták, hogy ki előtt mit szabad mondani.

A szovjet érában a vallást a „nép ópiumának” tartották, ebből kifolyólag szigorúan tiltották a templomba járást, hittanórák tartását. Ezzel szemben az adatközlők többsége elmondta, hogy járt templomba, hiába tiltották. Esetenként megrovást kapott az, aki templomba ment. Viszont abba belenyugodtak, hogy a magas beosztást betöltő emberek valóban nem mehettek templomba, mivel az állásukba került volna. Petneházy István édesapja, Petneházy Gyula a kolhozosítás idején teljesített lelkeszi szolgálatot a Mezőkaszonyi Református Egyházközségben. A kolhoz megalakulásakor önként ajánlotta fel földjét a termelőszövetkezet javára. Természetesen a kolhozba be nem léphetett, kolhoztaggá nem válhatott. Petneházy Istvánnak elmondása alapján abból, hogy édesapja pap volt hátrányos megkülönböztetésben nem volt része. Szolgált a szovjet hadseregben, tanulmányait Moszkvában végezte. Lenin születésének 100. évfordulójának alkalmából a Beregszászi járás oklevelekkel jutalmazta a járás kiemelkedő villamosmérnökeit. Családja múltja miatt viszont a járási tanács nem szavazta meg számára a kitüntetést.⁷⁸

Az adatközlők elmondásaiból kiderült, hogy a templom tele volt besúgókkal, akiknek feladatához tartozott a megfigyelni a papokat, illetve azt, hogy ki vesz részt misén, istentiszteleten. A mezőkaszonyi református egyház a kolhozosítás során a kolhoz javára átadott 50 hold földet és 2 hektár szőlőt. A római katolikus egyháztól elvették a paplakot, helyén Komszomol parkot létesítettek.⁷⁹ Az adott időszakban minél inkább tiltották az egyházi ünnepeket, annál nagyobb hangsúlyt fektettek a tavasz ünnepére, Lenin születésnapjára, Május elsejére, November hetedikére, a Fenyő ünnepére. Május elsején, a munkások ünnepén piros zászlóval a kezükben, munkadalokat énekelve felvonulásokat rendeztek, amelyek reggelig tartó bálokkal értek véget.⁸⁰

A munkaidőt a kolhozokban a szezonmunkák határozták meg. Aratáskor addig dolgoztak a munkások, ameddig láttak. Kipilla Ilona elmondása szerint volt, hogy este tízig dolgoztak. Az őszi dohánycsomózásnál is akadt példa, arra hogy este tízkor még csomóztak.⁸¹

⁷⁷ Adatközlő: Csengeri István egykori brigadéros közlése alapján (született: 1948-ban)

⁷⁸ Adatközlő: Petneházy István

⁷⁹ Adatközlő: Petneházy István

⁸⁰ Adatközlő: Sebestén Erzsébet

⁸¹ Adatközlő: Kipilla Ilona

A kolhozokban reggel hatkor volt a „planyorka”, azaz eligazítás, nyáron korábban fél hatkor, télen 7 órakor. A munkások ameddig láttak, addig dolgoztak. Előfordult, hogy a munkaidő napi 14-16 órát tett ki. Aratáskor ez elérhette a 18 órát.⁸²

A munkát illetően az adatközlők többsége egyöntetűen azt válaszolta, hogy nehéz volt. A munkát és a családayaszerepet nehéz volt összeegyeztetni. A kolhozban dolgozóknak akár esett, akár fűjt el kellett látnia teendőiket.⁸³ Reggel beálltak a sorra, és amíg nem kapálták meg a kijelölt területet, addig ott voltak. A permetvizet is a kolhoz dolgozónőinek kellett hordani, amit az udvarba készítettek, ott voltak a nagy ciszternák és lajtos szekéren hordták fel a hegyre.⁸⁴

Az adatközlők, mint a kolhoz munkásai fizetésként 70-80 rubelt kaptak havonta. Viszont a kolhoz első éveiben nem pénzt, hanem terményt, tejet, húst kaptak fizetségként. Továbbá arra is volt példa, hogy prémiumban részesültek, egy dohány munkás esetében ez elérte a 3000 rubelt. A brigadéros fizetése nem sokkal tért el az egyszerű munkásától, 95-110 rubelt tett ki. Egy elnökhelyettes 1979-ben 130 rubel kapott, az elnök pedig 190 rubelt. A most igaz nem soknak tűnő pénzből, akkoriban meglehetett élni.⁸⁵

A kolhozgazdaságoknak nem csak irodai vagy mezei munkásokra volt szükségük. Szükség volt sofőrre, aki a kolhozelnök fuvarozásáért felelt. Az Engelsz Kolhoz esetében ezt a posztot Katkó Tibor töltötte be. 1961-ben kezdett a kolhozban dolgozni, mint sofőr. Elsőként a kolhozelnök mellé került, aztán ameddig csak fennállt kolhoz sofőr volt. Összesen hat kolhoz elnököt szolgált elmondása alapján: Tokárt, Deákot, Bacskait, Homokit, Barnát, és végül Dávid Árpádot. Folyamatos készenlétben kellett állnia, feladatahoz tartozott a kolhozelnökökön kívül olykor a brigadérosok szállítása is.⁸⁶

Kolhoz munkálatok alá vont földeken a mezőgazdasági munkálatok nemcsak az Engels Kolhoz munkásait érintették. Váradi Natália a munkácsi tanítóképző befejezése után került Kaszonyba, 1957-ben. Az akkori egy csoportos óvoda jövedele után nem sokkal 4 csoportossá vált. Mezőkaszonyba jövedelekor milliomos volt a kolhoz, a hegy tele volt szőlővel, minden fajta szőlővel: bor és csemegeszőlővel. Akkoriban az óvónőket is vitték betakarításra, paradicsom, uborkaszedésre, krumpli betakarításra. Az időszakai munkában nem csak az óvónőknek, tanítóknak, hanem a kórház, a „Szilpó” munkásainak is kötelezően részt kellett

⁸² Adatközlő: Csengeri István

⁸³ Adatközlő: Kipilla Ilona

⁸⁴ Adatközlő: Ábrány Irén

⁸⁵ Adatközlő: Tóth Erzsébet

⁸⁶ Adatközlő: Katkó Tibor egykori sofőr szíves közlése alapján (született: 1941-ben)

venniük. Ezért nem kaptak külön pénzt. Elmondása alapján volt olyan hét, hogy az óvoda kollektívája egész héten szünetelni járt.⁸⁷

Az 1963-64-ben már volt kombájn Kaszonyban. Ez egy SZK 3-as típusú gép volt, amit Szegedi Imre, Tóth János, Szabó Géza vezetett.⁸⁸ A kolhozgazdaság folyamatos gazdagodása magával hozta a technikai fejlesztéseket.

Dávid Árpád volt a kaszonyi Engelsz Kolhoz kilencedik és egyben az utolsó elnöke. 1979-ben vezényelte át Kaszonyba a járási pártbizottság titkára. Ekkor 3 falu tartozott ide Kaszony, Som, Somi tanya és két községi tanács: a kaszonyi községi és a somi községi tanács. Ekkor 1700 ember dolgozott, 2450 hektár földön. Mezőgazdasági termelés 3 ágazatból állt: növénytermesztés, szőlészet, gyümölcsészet és ehhez kapcsolódott még az állattenyésztés. Az állatállomány állt: 3000 juhból, 1100 disznóból, 1700 szarvasmarhából. Elnöksége alatt felépítette a kolbász cehet (kisüzemet), átépítette a dohánysimítót étteremmé, termálfürdőt építtetett.

1995- ben nevesítették a földeket, ami azt jelentette, aki 1995. május 1-ig tagja volt a kolhoznak vagy innen ment nyugdíjba kaphatott 2,4 hektár földtulajdont. 1999 novemberében Leonyid Kucsma köztársasági elnök hozott egy olyan rendeletet, hogy fel kell osztani a kolhoz vagyont a kolhoz munkásai és volt dolgozói között. Ennek végrehajtását 2000. január 1.-től kellett megkezdeni. Mezőkaszonyban 13 szervezet kapta meg a kolhoz vagyonát.⁸⁹

Arra a kérdésre, hogy mikor volt jobb élni ma, vagy a kolhozgazdaság idején a megkérdezettek egyöntetűen azt válaszolták, hogy a kolhozgazdaság idején. Hogy miért? Akkor mindenkinek volt munkája, biztosítva volt a fizetés, a megélhetés „akkor szégyen volt, ha valaki nem dolgozott, munka alatt az utcán járt.”⁹⁰ A biztos munkahely megléte létbiztonságot jelentett. A sok munka ellenére a fiataloknak és az idősebb korosztálynak volt munkája, megélhetési forrása. A kolhoz volt az a hely, ahol mindenki el tudott helyezkedni.⁹¹ Arra a kérdésre, hogy éreznek-e haragot a kolhozosítás miatt, azt válaszolták, hogy nem, mivel ez volt a törvény, ezt kellett elfogadni. Volt olyan adatközlő, aki félt az oroszoktól és tette, amit kellett. Igazából más választásuk nem volt.⁹²

Az eseményeket átélő emberek, olykor nosztalgikusan gondolnak vissza a kolhozrendszer alatti évekre. A rosszakat feledve, a jó dolgokat próbálják emlékezetükben ébren tartani.

⁸⁷ Adatközlő: Váradi Natália egykori óvónő szíves közlése alapján (született: 1937-ben)

⁸⁸ Adatközlő: Csengeri István

⁸⁹ Adatközlő: Dávid Árpád egykori kolhoz elnök szíves közlése alapján (született: 1946-ban)

⁹⁰ Adatközlő: Ábrány Irén

⁹¹ Adatközlő: Tóth Erzsébet

⁹² Adatközlő: Bodnár Júlia

FELHASZNÁLT IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

1. BÁRDI NÁNDOR- FEDINEC CSILLA – SZARKA LÁSZLÓ: Kisebbségi Magyar Közösségek a 20. században. Budapest, 2008.
2. CSANÁDI György: Sorsfordító évek sodrásában. Ungvár, PoliPrint Kiadó, 2004.
3. DUPKA György: Kárpátalja magyarsága. Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság, Budapest, 2000.
4. FEDINEC Csilla –VEHES Mikola: Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra. Ungvár, Argentum Kiadó, 2010.
5. ILJIN,G.F.- KISZELOV,SZ.V.: Világtörténet 1945-1949. Kossuth Könyvkiadó, 1984
6. MÓRICZ Kálmán: Kárpátalja Sorfordulói. Budapest, 2001.
7. VEHES Mikola, MOLNÁR D. István, MOLNÁR József, OSZTAPEC Jurij, OFICINSZKIJ Román, TOKAR Marian, FEDINEC Csilla, CSERNICKÓ István: Kárpátalja évszámokban 1867-2010. Ukrán-magyar kétnyelvű kiadvány. Ungvár, Hoverla Kiadó, 2011.

Idegen nyelvű szakirodalom:

- 1.ТРОНЬКО,П. Т.,БАЖАН, М. Т. : Історія міст і сіль УРСР. Київ, 1969.
2. ОЛАШИН, А.В.:Історія Закарпаття, Мукачево. Карпатська вежа. 2009.

Újságcikkek

1. Az agrotechnika segítségével, Vörös Zászló, 1951 szeptember 27, ,3.o
11. Az Engels kolhoz teljesítette állami terménybeszolgáltatási tervét, Vörös Zászló., 1950. július 13., 3. o.
12. Baráth F. : A kukoricatermesztés nem lehet másod rendű kérdés. Vörös Zászló, 1961. március 28, 3. o.
13. Balog Balázs: Rádió-újság az Engels kolhozban. Vörös Zászló, 1956. október 17.,4. o.
14. Halász László: Befejezték a szőlő harmadik kapálását. Vörös Zászló, 1950. július 20., 3. o.
15. Kis. B.:Segítségrrre van szükségünk. Vörös Zászló, 1956. november 21., 3.o.
- 16.Klein Mihály: Megtartjuk a vörös zászlót. Vörös Zászló, 1950 október 29., 4. o.
17. Kota János: Szüret előtt: Sztálini Győzelem, 1951. szeptember. 22., 2.o.

18. Koszinóban megalakult az Engels kolhoz. Vörös Zászló. 1948. június 29., 2. o.
19. Kovács Lajos: Még magasabb színvonalra emeljük szőlőtermelésünket. Sztálini Győzelem, 1951. december 15., 2. o.
20. Lebovics Károly: Komszomol esküvő, Vörös Zászló 1946 május 23., 2. o.
21. Lebovics Károly: A komszomolok megkezdtek a kezdeményező csoport földjén a munkát. Vörös Zászló, 1948 április 22., 2.o.
22. Petneházy István: „Kata Asszony” hajdani mezővárosában. Kárpátalja, 1993. október 31, 3. o.
23. Sok ezer rubel jövedelem. Vörös Zászló, 1950 július 23., 3. o.
24. Szobrán F: Mihez vezet a felelőtlenség .Vörös Zászló ,1957.május 22., 3.o.
25. Szőlőtermelésünk fellendítése érdekében fokozandó a munkaharc. Vörös Zászló, 1947. június 5., 3.o.

Adatközlők

1. Ábrány Irén, született: 1941-ben, egykori szőlőmunkás, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
2. Bodnár Júlia, született: 1940-ben, egykori fejőnő, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
3. Csengeri István, született: 1948-ban, egykori brigadéros, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
4. Dávid Árpád, született: 1946-ban, egykori kolhozelnök, jelenleg zápszonyi nyugdíjas.
5. Katkó Tibor, született: 1940-ben, egykori sofőr a kolhozban, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
6. Kipilla Ilona, született: 1932-ben, egykori dohány munkás, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
7. Sebestén Erzsébet, született: 1920-ban, egykori szőlőmunkás, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
8. Tóth Erzsébet, született: 1946-ban, egykori dohány munkás, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
9. Váradi Natália, született: 1937-ben, egykori óvónő, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.
10. Petneházy István, született: 1932-ben, egykori villamos mérnök, jelenleg mezőkaszonyi nyugdíjas.

FÜGGELÉK

1.számú kép

Szüret a kaszonyi szőlőhegyen
1962
(Ábrány Irén fényképe)

2. számú kép

Kaszáló óvónők, tanárok
1965
(Váradi Natália fényképe)

3.számú kép

Dohánytörés
1960
(Kipilla Ilona fényképe)

4.számú kép

Fejőnőknek tartott tájékoztató

1967

(Bodnár Júlia fényképe)

5. számú kép

Vörös Zászló. 1948. június 29., 2. o.

6.számú kép

Kulákszabotázs Koszinon

Nagy Erzsébet, Hutkai Lajos és Nagy Mária kulákok szabotálják az állami husbeszolgáltatást. Amíg a koszinói kolhozisták elsők voltak mindennemű állami beszolgáltatás teljesítésében, addig a kulákok szabotázs-cselekményekre vetemednek.

Fő ideje, hogy a koszinói falusi Szovjet (elnök Kovács Lajos) ezzel a kérdéssel behatóan foglalkozzék.

Kota János
beszolgáltatási ágens.

1948. augusztus 27. 3. o.

7. számú kép

Befejezték a szőlő harmadik kapálását

A koszinói Engelsz kolhoz szőlőbrigádjai és csoportjai kötelezettséget vállaltak, hogy ezidén bő szőlőtermést takarítsanak be egész 104 hektáros szőlőrészelegükről. Az évfolyamán kitarító harcot folytattak kötelezettségvállalásuk teljesítéséért.

Az aratás kezdetéig kétszer megkapálták és háromszor permetezték a szőlőt, hogy a szőlőbrigádok is résztvehessenek az aratásban. Miután minden erőt az aratásra összpontosítottak, 4 nap alatt learatták és keresztbe rakták az őszi kalászosokat.

A szőlőbrigád tagjai visszatértek szőlőrészelegükre. Meg-

kezdődött a szocialista verseny a szőlő harmadik kapálásának és negyedik permetezésének elvégzéséért. Bordás Károly brigádja járt az élen. Ez a brigád kezdte meg elsőnek a szőlő negyedik permetezését.

A többi brigádok sem maradtak sokkal mögötte. Mára úgy Veres Sándor, mint Kota Sándor és Veres Károly brigádjában befejezték a harmadik kapálást és a negyedik permetezést. A szőlő kitűnő állapotban van. A brigádok és csoportok szilárdan biznak abban, hogy teljesítik Sztálin elvtárs előtt vállalt kötelezettségüket.

Halász László

8.számú kép

Sokezer rubel jövedelem	
A koszinói Engelsz kolhoz kertészete 14 hektáros, Doszev Miklós, a kertészeti brigád vezetője idejében gondoskodott a termények elvetéséről és a kolhozvezetőség segítségével felállított, villanyerővel működtetett vizszivattyúval mind a 14 hektár területét állandóan öntözheti. Bordás Béla gépész biztosítja a szivattyú állandó és fennakadás nélküli működését. A zöldségkertészet területén kitűnik Lukács József csoportjának részlege. Ezen a részlegen gyönyörű paradicsom és paprika terem. Balogh Béla	csoportvezető részlege adta eddig a legtöbb termést. Földjeikről 6 mázsa paradicsomot, 7 mázsa zöldséget, 2 mázsa paprikát, 11 mázsa hagymát, 150 kg. ugorkát és 5 mázsa céklát vittek eddig piacra. Kota József csoportja dinya-nyetermeléssel foglalkozik. Majd 10 ezer szépen fejlett sárga és görögdinnye van részlegén. Kolhozunk eddig több mint 40 ezer rubel jövedelemre tett szert a kertészetből és 30 mázsa zöldségféléket adott át a Körzeti Fogyasztási Szövetkezetnek. Lebovics Károly